

UDK 78:37.035(4-191.2)
Pregledni članak

Amir Begić (Hrvatska)
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Umjetnička akademija

INTERKULTURALNI SADRŽAJI U GIMNAZIJSKOJ NASTAVI GLAZBE U SREDNJOEUROPSKIM DRŽAVAMA

Sažetak

Nastava glazbe je područje u kojemu se treba razvijati interkulturalna kompetencija učenika jer je glazba u svojoj biti multikulturalna umjetnost. Naime, brojni su narodi sudjelovali u povijesnom razvoju glazbe tako da se ona razvijala ispreplitanjem stvaralaštva različitih zajednica i različitih kultura. Na nastavi glazbe sluša se glazba vlastitog naroda, ali i glazba ostalih naroda. Upoznavanjem vlastite kulture razvija se svijest o vlastitom kulturnom identitetu dok se slušanjem glazbe drugih naroda upoznaje njihova kultura što pridonosi razvoju interkulturalizma. U okviru ovoga rada analizirani su programi gimnazijske nastave glazbe u srednjoeuropskim državama. Cilj je bio utvrditi u kojoj je mjeri nastava glazbe zasnovana na interkulturalizmu. Rezultati istraživanja pokazali su da su interkulturalni sadržaji u nedovoljnoj mjeri zastupljeni u nastavi glazbe, a u pojedinim slučajevima uopće ih nema. Dakle, razvijanje interkulturalne kompetencije učenika na nastavi glazbe uglavnom ostaje na deklarativnoj razini. Mišljenja smo da je napredak u kreiranju nastavnih sadržaja, s obzirom na interkulturalni odgoj u nastavi glazbe, moguć upoznavanjem izvaneuropskih glazbenih tradicija i kultura kao i glazbe manje poznatih europskih kultura.

Ključne riječi: nastava glazbe, gimnazija, interkulturalizam, srednjoeuropske države

Uvod

Život u 21. stoljeću donosi brojne izazove koje čovjek mora znati riješiti i prevladati ako želi p(ostati) bićem koje uspješno ostvaruje svoje individualne potencijale i u odnosu prema sebi i u odnosu prema drugima. Ili drugim riječima, ako misli *živjeti* u punom smislu te riječi. Škola, kao mjesto koje bi trebalo pojedinca voditi upravo u tom smjeru, nije jedini, a često niti presudan faktor. Roditelji, vršnjaci i mediji neki su od odgojnih čimbenika koji utječu na formiranje osobe. Ipak, škola bi morala biti mjesto u kojem se živi i u kojem se (na)učiti kako živjeti. Jer, „... bez elementarnih znanja o životu izgubljene su mnoge vrijednosne kategorije poštovanja čovjeka kao samostalnog bića i njegova prava da živi svojim punim životom“ (Previšić, 2010, 167.). Interkulturalni odgoj samo je jedna dimenzija zadaće koja stoji pred suvremenom školom, školom 21. stoljeća.

Sastav stanovništva u Srednjoj Europi danas je, uslijed migracijskih kretanja više nego ikad prije multikulturalan. U nekim državama multikulturalnost je prisutna u većoj mjeri, u nekima nešto manje, ali jedan od prioriteta kojeg nameću globalizacijski trendovi je i umijeće razumijevanja i prihvaćanja drugačijih kultura i pojedinaca koji pripadaju tim kulturama. Lafraya (2011; prema Mrnjajus i Rončević, 2012) smatra da je multikulturalno društvo takovo društvo u kojem različite kulture, nacionalnosti i druge grupe žive zajedno, ali bez realističnog i konstruktivnog kontakta s drugima. S druge strane, interkulturalno društvo je društvo u kojem se na različitost gleda kao na pozitivno bogatstvo za društveni, obrazovni, kulturni, politički i ekonomski rast. Previšić (1994) naglašava da interkulturalizam u vrijednosnom smislu predstavlja nadgradnju multikulturalizma. Uspješna interkulturalna komunikacija s pripadnicima različitih kultura preduvjet je za uspješan život svake osobe bez obzira na to iz koje kulture potječe, što ujedno znači da je interkulturalna kompetencija među temeljnim kompetencijama koje bi učenici trebali steći u školi. Prema Šulentić Begić (2015) interkulturalnim odgojem i obrazovanjem učenici stječu interkulturalnu kompetenciju i postaju svjesni različitih kultura koje priznaju i prihvaćaju. Izgarjan i sur. (2013) ističu da je važno uvođenje elemenata interkulturalizma u multikulturalnim zajednicama kako bi učenici razvijali osjećaj poštovanja prema različitim kulturama.

Nastava glazbe, kao predmet u gimnaziji, sadrži velike mogućnosti interkulturalnog odgoja i područje je u kojem učenici mogu steći interkulturalnu kompetenciju slušanjem, pjevanjem i sviranjem pjesama različitih kultura kao i razgovorom o njima. Interkulturalno kompetentan nastavnik će putem upoznavanja različitih glazbenih tradicija razvijati ne samo učenikovu toleranciju i razumijevanje za drugo i drugačije već i želju za obogaćivanjem vlastitog kulturnog identiteta. No, nije dovoljno upoznati i razumjeti glazbu različitih tradicija koje pripadaju samo europskom prostoru već i onih koje su udaljene i u geografskom i u kulturnom smislu. Jer, kako ističe Dobrota (2007, 120) „interkulturalnom koncepcijom glazbene nastave učenici upoznaju glazbeni izričaj različitih kultura, ne ostajući pritom hermetizirani u okvirima zapadnoeuropske glazbene tradicije“.

Interkulturalni odgoj i gimnazijska nastava glazbe u srednjoeuropskim državama

Ovim radom htjelo se usporediti kako su koncipirani nacionalni kurikulumi (odnosno nastavni programi) u srednjoeuropskim državama s obzirom na interkulturalizam u gimnazijskoj nastavi glazbe. Analizirani su nacionalni kurikulumi, školski kurikulumi, nastavni programi kao i sadržaji CD-a predviđenih za slušanje na nastavi. Istraživanje je obuhvatilo ukupno devet država (Mađarsku, Sloveniju, Austriju, Njemačku, Češku, Slovačku, Švicarsku, sjeveroistok Italije i Hrvatsku). Slijedi prikaz po državama.

U **mađarskom** odgojno-obrazovnom sustavu postoji više načina vertikalne prohodnosti između osnovnog i srednjeg školstva. U većini slučajeva osnovna škola traje četiri godine, no isto tako učenik se može odlučiti za šesterogodišnju ili osmerogodišnju osnovnu školu. Postoji također i mogućnost pohađanja kombiniranog tipa škole (osnovna i srednja) u trajanju od dvanaest godina. Srednja škola može trajati, ovisno o odabiru osnovne škole, četiri godine (dob od 14-18 godina), šest godina (12-18) ili osam godina (10-18). Dakle, učenici se mogu odlučiti za prelazak u srednju školu nakon četvrtog, šestog ili osmog razreda ili se odmah u početku odlučiti za dvanaestogodišnju školu (kombinirani tip). Učenici polažu maturu (završni ispit) nakon dvanaest godina školovanja.

Nastava glazbe (*Ének-zene*) je obavezna u prvih deset godina školovanja i zastupljena je s jednim satom tjedno. Drugim riječima, u četiri završna razreda gimnazije obavezna je samo prve dvije godine. Školama je ostavljena mogućnost da pri izradi kurikuluma predvide

veći broj sati nastave glazbe, no to je slučaj u svega nekoliko gimnazija. Na maturi učenici se mogu odlučiti pisati završni ispit na nižoj ili višoj razini.¹

Jedan od obrazovnih ciljeva iz područja nastave glazbe navedenih u Nacionalnom kurikulumu je i upoznavanje različitih kultura i tradicija.² Nastavna područja koja su obuhvaćena su pjevanje, slušanje, teorija glazbe, razvijanje kompetencija i kreativno izražavanje. Najveći broj sati predviđen je za pjevanje i slušanje glazbe.³ Ipak, među predloženim skladbama (Lukin i Ugrin 2009) ne mogu se pronaći djela koja bi pripadala izvaneuropskim glazbenim kulturama (iznimka su Gershwinova opera *Porgy and Bess* i Bernsteinov mjuzikl *West side story*) pa čak niti različitim europskim tradicijama. Glazbeni repertoar obuhvaća najvećim dijelom mađarsku tradicionalnu glazbu i zapadnoeuropsku umjetničku glazbu.

U **Sloveniji** je obavezno devetogodišnje osnovnoškolsko obrazovanje. Nakon toga učenici se opredjeljuju za jednu od srednjih škola među kojima je i gimnazija u trajanju od četiri godine. Na kraju gimnazijskog školovanja učenici polažu državnu maturu.

Nastava glazbe pod nazivom *Glasba* obavezna je samo u prvom razredu gimnazije s ukupno 70 sati (52 kao obavezan predmet i 18 kao izborni). U drugom, trećem i četvrtom razredu predmet ima status izbornog predmeta i moguće je odabrati jedan od tri različita modula: Glazbeni jezik, Svjetska glazbena kultura i Slovenska glazbena kultura. Sva tri modula (svaki po 70 sati) se međusobno povezuju i nadopunjavaju.⁴ Osim toga, svaka gimnazija mora imati pjevački zbor (čija satnica može biti i do četiri sata tjedno).⁵

U nastavnom planu za gimnazije⁶ među obrazovnim ciljevima nastave glazbe između ostalog navode se:

- oblikovanje pozitivnog odnosa i odgovornosti prema slovenskoj i svjetskoj glazbi
- razvijanje osjetljivosti i tolerancije prema različitim glazbenim kulturama
- oblikovanje glazbenih vrednota koje su važne za slovensku i svjetsku glazbenu kulturu.

Slušanje glazbe, pjevanje i sviranje, glazbeno stvaralaštvo i glazbeni jezik nastavna su područja koja obuhvaća nastava glazbe. Multikulturalizam se navodi kao jedno od obilježja nastave ali samo kod upoznavanja glazbe 20. i 21. stoljeća. U glazbenim primjerima predviđenima za državnu maturu⁷ nalaze se isključivo djela iz zapadnoeuropske umjetničke glazbe, slovenske glazbe i džez. Dakle, nema slušnih zapisa koji pripadaju izvaneuropskim glazbenim kulturama.

U **Austriji** se obavezno obrazovanje sastoji od tri dijela od kojih posljednji (od 10. do 14. godine života) može biti ujedno i niži dio gimnazijskog obrazovanja (*Unterstufe*

¹ meNet. Music Education in Hungary. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 6.3.2015.

² Művészetek - ének-zene helyi tanterv 11-12. Évfolyam Batthyány Lajos Gimnázium, Nagykanizsa. Preuzeto s: http://www.blg.hu/tantervek/muveszetek_enek_1_1.pdf, 6.3.2015.

³ Lovassy-László-Gymnasium, Pedagógiai Program. Preuzeto s: http://www.lovassy.hu/online/egyeb/e-dok/pp2013/Enek_zene.pdf, 6.3.2015.

⁴ Učni načrt za Glasbeni jezik. Preuzeto s:

<http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/gimnazija/gimnazija/glasbeni-jezik.htm>, 6.3.2015.

⁵ meNet. Music Education in Slovenia. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 6.3.2015.

⁶ Učni načrt za gimnazije. Preuzeto s:

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm, 6.3.2015.

⁷ Izbor glasbenih del in video posnetkov za pisni ispit splošne mature iz glasbe 2015. Preuzeto s:

http://www.dijaski.net/gradivo/gla_mat_tematski_sklop_2015_01, 6.3.2015.

Gymnasium) na koji se nadovezuje viši (14-18). Nakon završene škole učenici polažu državnu maturu.⁸

Nastava glazbe obavezna je u prva dva razreda gimnazije, dok u trećem i četvrtom razredu učenici moraju izabrati između predmeta *Glazba* i *Umjetnost*. Osim toga, kroz sve četiri godine učenici se mogu odlučiti i za izborne predmete poput Zborskog pjevanja, Skupnog muziciranja i slično. Tjedna satnica nastave glazbe (*Musikerziehung*) se ponešto razlikuje u različitim vrstama gimnazija i kreće se od dva sata u prva dva razreda do dva sata u prva tri i jednog u četvrtom razredu.⁹

U nastavnom planu za nastavu glazbe u gimnaziji navodi se da nastava glazbe:

- treba promicati toleranciju prema novom i drugačijem
- treba služiti kao sredstvo kulturne komunikacije

Nastavna područja pokrivena nastavom glazbe su *glazbeno izražavanje* (vokalno, instrumentalno, pokretom...), *teorija i povijest glazbe* i *slušanje glazbe*. Za slušanje su predviđeni brojni primjeri iz različitih stilskih razdoblja i među njima prevladavaju skladbe zapadnoeuropske umjetničke glazbe. Ipak, predviđeni su i glazbeni primjeri drugih kultura poput indijske, kineske, tibetanske, jamajčanske i bugarske.¹⁰

Obrazovni sustav u **Saveznoj Republici Njemačkoj** koncipiran je na taj način da djeca pohađaju četiri godine osnovne škole (*Grundschule*), nakon čega se mogu usmjeriti u različite škole među kojima je i gimnazija (*Gymnasium*) koja traje šest godina. Nakon toga nastavljaju još tri godine školovanja na višem stupnju gimnazije (*Gymnasiale Oberstufe*). Nastava glazbe je obavezna kroz prvih deset godina školovanja (po dva sata tjedno, a na posljednje dvije godine po jedan sat), dok na višem stupnju gimnazije (dva sata tjedno) učenici mogu birati između nastave glazbe i nastave umjetnosti (npr. književnost, drama).¹¹

Nastavna područja koja su obuhvaćena u gimnazijskoj nastavi glazbe su *uočavanje i razumijevanje glazbe*, *glazbeno izražavanje* i *razmišljanje o glazbi*. Okvirni nastavni plan za nastavu glazbe savezne pokrajine Berlin (Rahmenlehrplan Musik-Sekundarstufe II, 2006) navodi kao dio sadržaja i očekivanog razvoja kompetencija i upoznavanje i razumijevanje glazbe različitih kultura. Učenici bi trebali kroz plesanje, pjevanje, slušanje i izvođenje skladbi različitih naroda upoznati raznolikost i bogatstvo glazbenog izričaja i razviti osjetljivost prema različitim subkulturama u njemačkom društvu. Iako i ovdje dominiraju skladbe zapadnoeuropske umjetničke glazbe, određeni broj primjera potječe iz američke glazbene tradicije (country, rap...), a u školskom kurikulumu gimnazije iz Lohmara (*Gymnasium Lohmar*)¹² predviđa se u trećem razredu i upoznavanje turske, kubanske, južnoafričke i zapadnoafričke glazbe.

U **češkom** obrazovnom sustavu djeca od šeste do petnaeste godine pohađaju obaveznu osnovnu školu, a nakon toga nastavljaju srednjoškolsko obrazovanje (střední školy). Tijekom osnovnoškolskog obrazovanja nastava glazbe zastupljena je u tjednoj satnici s jednim satom. Dio učenika upisuje se i u gimnazije u kojima u prva dva razreda biraju između pohađanja

⁸ meNet. Music Education in Austria. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 6.3.2015.

⁹ Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur. Preuzeto s:

https://www.bmbf.gv.at/schulen/lehrdr/gesetze_verordnungen/Verordnung_Aenderung_der9110.html 6.3.2015.

¹⁰ Spielpläne Oberstufe: Wissen und Wege, Schülerbuch. Preuzeto s:

http://www.klett.de/web/uploads/assets/22/229c4ad9/booklet_175001.pdf, 6.3.2015.

¹¹ meNet. Music Education in Germany. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.

¹² Curriculum für das Fach Musik in der Oberstufe des Gymnasiums Lohmar Sekundarstufe II. Preuzeto s:

http://www.gymnasium-lohmar.org/images/Faecher/Musik/Curriculum_Musik_Oberstufe.pdf, 6.3.2015.

nastave glazbe ili nastave likovne umjetnosti (dva sata tjedno), a u trećem i četvrtom razredu su to izborni predmeti.¹³

Pjevanje, izvođenje glazbe, kretanje uz glazbu i slušanje glazbe područja su koja su obuhvaćena nastavom glazbe (Framework Educational Programme for Basic Education, 2007). Interkulturalni pristup ne navodi se izričito u očekivanim ishodima samoga predmeta već je predviđen kao jedna od kroskurikularnih tema koje se protežu kroz sva četiri razreda i među kojima su i *Individualni i društveni odgoj i obrazovanje, Odgoj i obrazovanje u europskom i globalnom kontekstu* itd. (Structures of education and training systems in Europe - Czech Republic, 2009). U sadržaju nastave glazbe (*Hudební výchova*) nije predviđeno upoznavanje glazbe naroda drugih kontinenata osim skladba skladatelja zapadnoumjetničke glazbe koji su bili nadahnuti izvanoeuropskom glazbenom tradicijom (Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň osmiletého gymnázia, 2012).

Slovački obrazovni sustav je isti u cijeloj državi, a službeni jezik je slovački. Nacionalne manjine poput mađarske i ukrajinske mogu osnivati škole na vlastitom jeziku i u njima se slovački jezik tretira kao strani jezik. Osnovno školovanje je obavezno i traje devet godina (od šeste do petnaeste godine života). Nakon završene škole učenici mogu upisati stručne srednje škole kao i gimnazije koje omogućuju nastavak školovanja na svim fakultetima.¹⁴

U gimnaziji se nastava glazbe ne odvija kao samostalan predmet već samo djelomično tijekom četiri godine (jedan sat tjedno) u okviru predmeta pod nazivom Umjetnost i kultura (*Umenie a kultúra*). U nastavnim planovima¹⁵ nije precizirano koliki će se dio sadržaja predmeta odvijati isključivo putem glazbe. Naime, glazba se uglavnom javlja u sintezi s drugim umjetnostima (dramom, plesom, filmom...). Pozitivna činjenica je da se izričito navodi razvijanje učenikovih interkulturalnih kompetencija za komunikaciju i suradnju s pripadnicima drugih kultura.

Osnovnoškolsko obrazovanje za svu djecu u trajanju od devet godina obavezno je u **Švicarskoj**. Na njega se nastavlja srednjoškolsko obrazovanje koje može biti općeg usmjerenja (gimnazije) ili stručno usmjereno.¹⁶

Nastava glazbe zastupljena je s dva sata tjedno u prva dva razreda i u prvom polugodištu trećeg razreda. Osim toga, učenici su u mogućnosti u gimnazijama upisati različite smjerove u kojima su određena područja zastupljena s većom satnicom. Takav je slučaj i s glazbenim smjerom gdje je satnica nastave glazbe veća, traje sve četiri godine i još su dodani predmeti poput *Sviranja i Pjevanja u zboru*.¹⁷ Nastavom glazbe (Musik) obuhvaćena su sljedeća područja: *praktično muziciranje, glazbena znanja i vještine i susret s glazbom - doživljaj glazbe*. I ovdje je zamjetna dominacija zapadnoeuropske glazbe, no u sadržaju predmeta naglašava se potreba za upoznavanjem glazbe različitih kultura (i onih koje su geografski udaljene) i nužnost stjecanja interkulturalne kompetencije.¹⁸

¹³ meNet. Music Education in Czech Republic. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.

¹⁴ meNet. Music Education in Slovakia. Preuzeto s:

<http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.

¹⁵ Učebné osnovy Štvorročné štúdium / vyššie ročníky osemročného štúdia. Preuzeto s:

<http://www.gymgl.sk/skvp.php?section=skvp3a>, 8.3.2015.

¹⁶ Eurypedia-European Encyclopedia on National Education Systems. Preuzeto s:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Switzerland:Overview>, 9.3.2015.

¹⁷ Stundentafeln nach Umsetzung des MAR. Preuzeto s:

http://www.baselland.ch/fileadmin/baselland/files/docs/ekd/schulen/lehrpl_gym/pdf/studentafeln-gym05.pdf, 9.3.2015.

¹⁸ Lehrplan für den gymnasialen Bildungsgang · Fachlehrplan Bildnerisches Gestalten. Preuzeto s:

http://www.erz.be.ch/erz/de/index/mittelschule/mittelschule/gymnasium/lehrplan_maturitaetsausbildung.assetref/dam/documents/ERZ/MBA/de/AMS/ams_klm_musik.pdf, 9.3.2015.

Obavezno obrazovanje u **Italiji** sastoji se od osnovne škole (dob od 6 do 11 godina) i niže srednje škole (dob od 11 do 14 godina). Nakon toga učenici mogu upisati neku od srednjih škola među kojima su i gimnazije različitog profila koje traju pet godina. Nastava glazbe (*Educazione musicale*) održava se samo u srednjim glazbenim školama (*Liceo musicale*), a u gimnazijskoj nastavi nije predviđena.¹⁹

Osnovna škola je obavezna za svu djecu u **Republici Hrvatskoj** i traje osam godina. Nakon toga učenici upisuju srednju školu među kojima je i gimnazija. Nastava glazbe pod nazivom Glazbena umjetnost je obavezna i zastupljena je u tjednoj satnici s jednim satom kroz sve četiri godine gimnazijskog školovanja. Navedeno vrijedi za opće, jezične i klasične gimnazije. U prirodoslovno-matematičkim gimnazijama predmet je obavezan samo u prve dvije godine i učenici ga polaze jedan sat tjedno, dok je u prirodoslovnim gimnazijama zastupljen s dva sata tjedno i to u četvrtom razredu.²⁰

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010), kao jedan od općih odgojno-obrazovnih ciljeva nastave, navedeno je osposobljavanje učenika za poštivanje različitosti i snošljivosti i za život u današnjem globalizacijskom, multikulturalnom svijetu. Jedno od načela izrade kurikuluma je i interkulturalizam, tj. razumijevanje i prihvaćanje kulturalnih razlika s ciljem uklanjanja predrasuda prema pripadnicima drugih kultura. Ujedno, kao jedan od odgojno-obrazovnih ciljeva društveno-humanističkog područja, navodi se da će učenici usvojiti međukulturnu kompetenciju koja će im omogućiti prihvaćanje i razumijevanje drugoga i drugačijega bez obzira na kulturnu, etničku ili nacionalnu pripadnost. Također, među očekivanim učeničkim postignućima unutar umjetničkog područja navodi se da će učenici slušanjem i izvođenjem djela različitih tradicija razviti toleranciju prema drugim kulturama.

U *Nastavnom programu Glazbene umjetnosti* (1994) ne spominju se multikulturalizam i interkulturalni odgoj, a za slušanje (koje je dominantno područje predmeta) nisu predviđeni primjeri izvan zapadnoeuropske glazbene tradicije. Međutim, u predmetnim udžbenicima i na pripadajućim CD-ima nalazi se dvanaest primjera iz glazbene baštine raznih europskih naroda i dvadeset primjera izvaneuropskih kultura sa svih kontinenata. Ipak, spomenuti primjeri su uglavnom vrlo kratkog trajanja i cjelokupna glazba drugih kontinenata trebala bi se upoznati u svega 2 do 3 školska sata (od ukupno 140 sati).

Zastupljenost interkulturalnih sadržaja u nastavi glazbe

Cilj je ovoga rada bio utvrditi u kojoj je mjeri gimnazijska nastava glazbe u srednjoeuropskim državama zasnovana na interkulturalnim sadržajima. Analiza nacionalnih kurikuluma, školskih kurikuluma, nastavnih programa kao i sadržaja CD-a predviđenih za slušanje na nastavi pokazuje da je u većini nacionalnih kurikuluma (u zemljama u kojima je kurikulum na snazi) interkulturalna kompetencija među kompetencijama koje učenici trebaju razviti. To se, naravno, odnosi i na područje glazbe, no u praksi se to ne ostvaruje na željeni način, a razlozi tomu su višestruki. Kao prvo, satnica nastave glazbe u većini država je mala (jedan ili dva sata tjedno), nastava glazbe uglavnom se ne odvija kroz sve četiri godine školovanja i često ima status izbornog predmeta, a ponekad je i u kombinaciji s drugim predmetom. Drugi razlog je pretjerana orijentiranost nastavnih sadržaja na tradiciju zapadnoeuropske kulture, dakle zanemarivanje glazbenih tradicija naroda koji pripadaju drugim kulturama s europskog, ali i s ostalih kontinenata (tablica 1).

¹⁹ meNet. Music Education in Italy. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 9.3.2015.

²⁰ MZOS Republike Hrvatske. Preuzeto s: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3061>, 10.3.2015.

Tablica 1: Zastupljenost interkulturalnih sadržaja u nastavi glazbe u europskim državama

Država	Zastupljenost nastave glazbe u tjednoj satnici				Zastupljenost glazbe drugih naroda i kultura		
	1. raz.	2.raz.	3.raz.	4.raz.	nema	u manjoj mjeri	znatno
Mađarska	1	1	1 ¹	1 ¹		+	
Slovenija	2/2	2 ¹	2 ¹	2 ¹		+	
Austrija	2	2	2 ¹	1 ¹		+	
Njemačka	1	1	2 ³	2 ³		+	
Češka	2/3	2 ³	2 ¹	2 ¹	+		
Slovačka	1/4	1 ⁴	1 ⁴	1 ⁴		+	
Švicarska	2	2	1/2	-		+	
Italija	-	-	-	-	+		
Hrvatska	1	1	1	1		+	

- 1 - kao izborni predmet
- 2 - kombinacija redovnog i izbornog
- 3 - učenici se opredjeljuju za nastavu glazbenog ili likovnog odgoja
- 4 - nije samostalan predmet

Iz podataka iznesenih u tablici 1 može se zaključiti da su nastavni sadržaji koji su orijentirani na glazbu drugih kultura nedovoljno prisutni u nastavi glazbe. Gimnazijska nastava glazbe mora biti koncipirana upravo u suprotnom smjeru. Naime, glazba je područje koje je prožeto duhom interkulturalizma možda više nego bilo koje drugo. Jer, kako ističe Dobrota (2009), superiornost zapadne umjetničke glazbe je u najmanju ruku diskutabilna i vrlo je upitno tvrditi da je takva glazba prirodija i izražajija spram ostalih vrsta glazba. Mišljenja smo da je napredak u kreiranju nastavnih sadržaja, s obzirom na interkulturalni odgoj u nastavi glazbe, moguć uvođenjem i upoznavanjem glazbe manje poznatih europskih, ali prije svega i izvanoeuropskih tradicija i kultura. Ne treba posebno naglašavati da nam današnja tehnologija omogućava da s učenicima putujemo (virtualno) u najudaljenije dijelove svijeta. Slušati (i gledati) indonezijski gamelan orkestar, plesati s učenicima na satu calypso uz zvuke karipskog steel-banda, naučiti pjevati nyatiti pjesmu iz Kenije uz razgovor i upoznavanje s običajima tih dalekih kultura, pravi je način na koji će nastavnici interkulturalno djelovati na svoje učenike.

Takav nastavnik treba, u suvremenoj nastavi usmjerenoj na učenika, pomoći u razvijanju učenikove interkulturalne kompetencije. Istovremeno, postavlja se pitanje razvijaju li studenti, koji se školuju za buduće nastavnike glazbe, u dovoljnoj mjeri tijekom studija spomenute kompetencije, odnosno razvijaju li ih uopće. Rezultati istraživanja provedenog na jednoj hrvatskoj akademiji (Begić, 2015), pokazali su da studenti Glazbene pedagogije tijekom studija ne razvijaju u dovoljnoj mjeri interkulturalnu kompetenciju. Očito je potrebno više pozornosti posvetiti glazbi i tradiciji drugih naroda kako bi se studenti bolje upoznali s kulturom drugačijom od one kojom smo okruženi i na taj način razvijali interkulturalnu kompetenciju nužnu za svoje buduće zanimanje.

Zaključak

Interkulturalizam u nastavi glazbe u suvremenoj školi pretpostavlja upoznavanje, razumijevanje i prihvaćanje glazbe brojnih kultura manje ili više različitih od onih koje su nam bliske. Upoznavanje i prihvaćanje što različitijih glazbenih tradicija put je ka sveobuhvatnijem sagledavanju i razumijevanju cjelokupnog ljudskog kulturnog dosega. Rezultati istraživanja provedenog u okviru ovoga rada pokazali su da su interkulturalni sadržaji u nedovoljnoj mjeri zastupljeni u nastavi glazbe, a u pojedinim državama uopće nisu prisutni. Dakle, razvijanje interkulturalne kompetencije učenika na nastavi glazbe uglavnom ostaje na deklarativnoj razini. I upravo stoga su suvremeni interkulturalni kurikulum, interkulturalno kompetentan nastavnik glazbe, a samim time i interkulturalni pristup nastavi glazbe u gimnazijama, preduvjet i nužnost za cjelokupan i pozitivan razvoj mladih osoba, subjekata multikulturalnog svijeta i vremena u kojemu živimo.

Literatura:

- Begić, A. (2015): Interkulturalne kompetencije studenata Glazbene pedagogije. U: Škojo, T. (ur.), *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku (prihvaćen rad, zbornik u tisku).
- Dobrota, S. (2007): Interkulturalni pristup nastavi glazbe. *Pedagogijska istraživanja*, 4 (1), str. 119-129.
- Dobrota, S. (2009): Svjetska glazba u suvremenom glazbenom obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), str. 153-161.
- Izgarjan, A., Markov, S. i Prodanović-Stankić, D. (2013): Gender and Politics as the Dominant Factors in the Perceptions of Multicultural Education. *Gender Studies, The Journal of West University, Timisoara, Interdisciplinary Centre for Gender Studies*, 12(1), str. 333-360.
- Jeřábek, J. i Tupý, J. (ur.) (2007): *Framework Educational Programme for Basic Education*. Prague: Research Institute of Education in Prague – VÚP.
- Lukin L. i Ugrin G. (ur.) (2009): *Ének-zene – középiskola 9-10. Évfolyam*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest.
- Mrnjaus, K. i Rončević, N. (2012). Interkulturalna osjetljivost i interkulturalne kompetencije budućih pedagoga, odgajatelja, učitelja i nastavnika – studenata Sveučilišta u Rijeci. U: Hrvatić, N. i Klapan, A. (Ur.), *Pedagogija i kultura: teorijsko-metodološka određenja pedagogijske znanosti*, (314-321). Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo.
- Nacionalni okvirni kurikulum (2010): Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

- Nastavni program Glazbene umjetnosti (1994): Zagreb: Ministarstvo prosvjete i kulture.
- Previšić, V. (2010): Socijalno i kulturno biće škole: kurikulumske perspektive, Pedagogijska istraživanja, 7 (2), str. 165-176.
- Previšić, V. (1994). Multi – i interkulturalizam kao odgojni pluralizam. U: Matijević, M., Pranjić, M., Previšić, V. (Ur.), *Pluralizam u odgoju i školstvu*, (19-21). Zagreb: Katehetski salezijanski centar.
- Rahmenlehrplan Musik-Sekundarstufe II (2006): Berlin: Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Sport.
- Structures of education and training systems in Europe - Czech Republic (2009): Praha: Institute for Information on Education (ÚIV), Czech Eurydice Unit.
- Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň osmiletého gymnázia, České reálné gymnázium s.r.o. (2012): České Budějovice.
- Šulentić Begić, J. (2015): Interkulturalni odgoj i nastava glazbe u prva četiri razreda osnovne škole. U: Mlinarević, V., Brust Nemet, M. i Bushati, J. (ur.), *Obrazovanje za interkulturalizam - Položaj Roma u odgoju i obrazovanju*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, str. 455-484.

Izvori s interneta

- Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur. Preuzeto s: https://www.bmbwf.gv.at/schulen/lehrdr/gesetze_verordnungen/Verordnung_Aenderung_de_r9110.html, 6.3.2015.
- Curriculum für das Fach Musik in der Oberstufe des Gymnasiums Lohmar Sekundarstufe II. Preuzeto s: http://www.gymnasium-lohmar.org/images/Faecher/Musik/Curriculum_Musik_Oberstufe.pdf, 6.3.2015.
- Eurypedia-European Encyclopedia on National Education Systems. Preuzeto s: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Switzerland:Overview>, 9.3.2015.
- Izbor glasbenih del in video posnetkov za pisni ispit splošne mature iz glasbe 2015. Preuzeto s: http://www.dijaski.net/gradivo/gla_mat_tematski_sklop_2015_01, 6.3.2015.
- Lehrplan für den gymnasialen Bildungsgang · Fachlehrplan Bildnerisches Gestalten. Preuzeto s: http://www.erz.be.ch/erz/de/index/mittelschule/mittelschule/gymnasium/lehrplan_maturita_etsausbildung.assetref/dam/documents/ERZ/MBA/de/AMS/ams_klm_musik.pdf, 9.3.2015.
- Lovassy-László-Gymnasium, Pedagógiai Program. Preuzeto s: http://www.lovassy.hu/online/egyeb/e-dok/pp2013/Enek_zene.pdf, 6.3.2015.
- meNet. Music Education in Austria. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 6.3.2015.
- meNet. Music Education in Czech Republic. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.
- meNet. Music Education in Germany. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.
- meNet. Music Education in Hungary. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 6.3.2015.
- meNet. Music Education in Italy. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 9.3.2015.

- meNet. Music Education in Slovakia. Preuzeto s: <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>, 8.3.2015.
- Művészetek - ének-zene helyi tanterv 11-12. Évfolyam Batthyány Lajos Gimnázium, Nagykanizsa. Preuzeto s: http://www.blg.hu/tantervek/muveszetek_enek_1_1.pdf, 6.3.2015.
- MZOS Republike Hrvatske. Preuzeto s: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3061>, 10.3.2015.
- Spielpläne Oberstufe: Wissen und Wege, Schülerbuch. Preuzeto s: http://www.klett.de/web/uploads/assets/22/229c4ad9/booklet_175001.pdf, 6.3.2015.
- Stundentafeln nach Umsetzung des MAR. Preuzeto s: http://www.baselland.ch/fileadmin/baselland/files/docs/ekd/schulen/lehrpl_gym/pdf/stundentafeln-gym05.pdf, 9.3.2015.
- Učebné osnovy Štvorročné štúdium / vyššie ročníky osemročného štúdia. Preuzeto s: <http://www.gymgl.sk/skvp.php?section=skvp3a>, 8.3.2015.
- Učni načrt za gimnazije. Preuzeto s: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm, 6.3.2015.
- Učni načrt za Glasbeni jezik. Preuzeto s: <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/gimnazija/gimnazija/glasbeni-jezik.htm>, 6.3.2015.